

Lausunto

14.10.2022

Asia: VN/22704/2021

Lausuntopyyntö työryhmän luonnoksesta kansalliseksi ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelmaksi 2030 (KISS2030)

Lausunnonantajan lausunto

1. Onko ehdotettu kansallinen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelma 2030 tasapainoinen, eli onko kaikki tarvittavat näkökohdat huomioitu?

Kansallisen sopeutumissuunnitelman laadinta on ollut monipuolinen ja osallistava prosessi. Ilmastonmuutokseen sopeutuminen on laaja-alaisesti kaikkia yh-teiskunnan tasoja ja hallinnonaloja koskeva haaste, jota erilaiset vaikutusketjut ja vaikutusten monimuotoisuus tekevät joskus vaikeasti ymmärrettävän. Kansal-lisen ilmastonmuutokseen sopeutumissuunnitelman 2030 ehdotuksessa on tehty perusteltuja valintoja ja rajauksia siitä, mitä työhön on otettu mukaan ja mitä jätetty ulkopuolelle. Suunnitelman rooli on ennen kaikkea luoda eri tavoin mahdollisuuksia sopeutumisen edistämiseksi. Kaiken kaikkiaan suunnitelmassa painottuu riskien arviointi ja tiedon tuottaminen sekä sopeutumistarpeiden integrointi muihin prosesseihin. Suunnitelmassa jää jossain määrin vähemmälle huomiolle haavoittuvuuksien selvittäminen ja niiden vähentämisen näkökulma.

2. Tarkemmat huomiot luvusta 'Havaitut muutokset, vaikutusskenaariot ja riskit' (Luku 2.2)

Ilmastonmuutokseen sopeutumisen suunnittelussa ensimmäinen askel on riskien arviointi ja haavoittuvuuksien tunnistaminen. KISS2030 valmistelun osana on tuotettu ajankohtaista tietoa ilmaston lämpenemisen skenaarioista ja vaikutuksista ja suunnitelman toimenpiteet on määritelty tämän ilmastotiedon perusteella. Tuotettu tieto hyödyntää muun muassa kuntia ja maakuntia niiden omassa sopeutumisen suunnittelussa.

Yhteisö ja aluetason haavoittuvuuden osalta ehdotus tunnistaa maaseutualueella tapahtuvaa väestön vähenemistä ja mahdollisia vaikutuksia siellä. Vastaavasti kaupunkiseutujen kasvu, joka on yhdyskuntarakenteen muutostrendinä globaali, ei vastaavalla tavalla nouse riittävästi esille ehdotuksessa. Kaupunkiseudulla ilmastomuutoksen vaikutukset kohdentuvat kerralla suurempaan joukkoon asukkaita ja siellä tehtävillä sopeutumistoimilla vaikutetaan kerralla suuremman asukasmäärään sekä yritysten toimipisteiden ja niiden työpaikkojen kykyyn sopeutua. Tällä on suuri merkitys mm. kuntien ja valtion verotulojen jatkuvuudelle, kun esimerkiksi yritystoiminnan riskit

tulvatilanteissa kaupunkiseudulla on tunnistettu ja suojaavat toimet toteutettu ennakoiden. Yritystoiminnan keskeytymisen tai jopa päättymisen taloudelliset vaikutukset paikalliselle yhteisölle esimerkiksi tulvan seurauksena, erityisesti pienten ja keskiuurten yritysten osalta, on hyvä tunnistaa. Sopeutumisen kustannustehokkaiden keinojen käyttäminen ja rahoitus juuri kaupunkiseuduilla nopeuttaa koko yhteiskunnan taloudellista kestävä sopeutumista.

Kustannustehokkaimpien sopeutumisen toimien vaikutustenarviointiin tulisi aina sisällyttää paikkatietopohjainen analyysi, jossa arvioidaan toimenpiteen vaikutukset ja kustannukset sekä asukasmäärän ja yritysten työpaikkamäärien suhteen paikkaan sidottuna tietona. Vasta se antaa riittävän pohjan arvioida minne on kokonaistaloudellisinta kohdentaa toimenpiteitä lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

3. Tarkemmat huomionne suunnitelman visiosta ja päämääristä (Luvut 2.3 ja 2.4)

Suunnitelman visio tavoittaa hyvin sopeutumisen kaksi ulottuvuutta: varautumisen sään ääri-ilmiöiden aiheuttamiin häiriöihin (turvallisuus) sekä yhteiskunnan olosuhteiden muutokset keskilämpötilojen noustessa (hyvinvointi).

Sopeutumis suunnitelman kolmesta päämäärästä huokuu sopeutumistyön monimuotoisuus ja tietynlainen epämääräisyys. Suunnitelman päämäärät – tahto, keinot ja kyky – ovat mahdollistajapäämääriä, jotka luovat edellytyksiä sopeutumistyön tekemiselle ja ovat siksi tarpeellisia. Suunnitelmasta jää kuitenkin puuttumaan rohkeampi askel eteenpäin – strategiset päämäärät, joilla vision toteutuminen varmistetaan.

4. Näkemyksenne teemasta 'Kansallisen tason strateginen suunnittelu ja ennakointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

On ensiarvoisen tärkeää, että sopeutuminen integroituu hallitusohjelmatasolla valtakunnalliseen suunnitteluun ja tulostavoitteiden myötä johtamiseen. Ilmatoriskit koskevat eri tavoin hallinnonaloja, ja siksi edellisen kansallisen sopeutumis suunnitelman aikana käynnistyneet ministeriöiden omat, yksityiskohtaisemmat sopeutumisen suunnitelmat ovat tarpeellisia. Tässä työssä on tunnistettava sopeutumistoimien pitkäjänteisyys ja se, ettei niiden tulokset ole helposti mitattavissa. Tämä aiheuttaa yhteensovittamisen haasteita vaalikausittain tapahtuvalle ohjaukselle, joten toimenpiteitä, joilla vahvistetaan sopeutumisnäkökulmien integrointia vakiintuneisiin suunnitteluprosesseihin, on syytä painottaa.

5. Näkemyksenne teemasta 'Kokonaisturvallisuus ja yleinen huoltovarmuustyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ilmatoriskien tunnistaminen kansallisen turvallisuusstrategian, huoltovarmuuden ja kriisiosaamisen näkökulmasta on tärkeää ja käynnistynyt Suomessa hyvin. Ilmastonmuutoksen aiheuttamiin uhkiin varautuminen osana kokonaisturvallisuutta on kannatettavaa. Vesihuolto, jonka toimintavarmuuteen ilmastonmuutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia, on huoltovarmuuskriittinen toiminto, joka tulee ottaa huomioon osana kokonaisturvallisuutta.

6. Näkemyksenne teemasta 'Ruoka- ja ravitsemusturva' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ruokaturvan ja ruoantuotannon osalta ilmastonmuutoksen hillinnän ja sopeutumisen, kuten myös luonnon monimuotoisuuden suojelun tarpeiden ja tavoitteiden, tarkastelu yhteisesti on kokonaiskestävyyden kannalta äärimmäisen tärkeää ja kiireellistä. Ravitsemussuosituksilla on iso rooli muun muassa siinä, millaisia elintarvikehankintoja julkinen sektori, muun muassa kunnat ja kuntayhtymät tekevät.

7. Näkemyksenne teemasta 'Infrastrukturi ja rakennettu ympäristö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kuten sopeutumis suunnitelmassa todetaan, vesihuolto on huoltovarmuuskriittinen toiminto, johon ilmastonmuutoksella voi olla merkittäviä vaikutuksia. Vesihuoltolaki ja talousvesiasetukset ovat velvoittaneet vesihuoltolaitokset varautumaan toimintaansa sekä tuotettavan talousveden laatuun ja määrään kohdistuviin riskeihin jo vuosien ajan. Myös ilmastonmuutoksen vaikutukset ja niihin sopeutuminen ovat olleet osa varautumista. On kuitenkin erittäin hyvä, että ilmastonmuutoksen varautumista ja sopeutumista entisestään korostetaan jatkossa sopeutumis suunnitelman mukaisesti.

Eryteisesti pienten, myös kuntaomisteisten, vesihuoltolaitosten varautumista ja riskienhallintaa edesauttaisi ilmastonmuutoksen aiheuttamien riskien konkretisointi laadittavassa ohjeistuksessa. Lisäksi ohjeistusta tarvitaan siinä, millaisia skenaarioita suunnittelussa on syytä arvioida. Tällöin ohjeistuksen perusteella olisi selvästi tiedossa millaisiin tapahtumiin on syytä varautua sekä arvioida tarpeelliset sopeutumistoimenpiteet. Sama koskee talousveden turvaamisen riskienhallintasuunnitelmaa.

Liikenneinfrastruktuurin osalta sopeutumis suunnitelma painottuu metsäautoteihin ja yksityisteihin. Suunnitelmassa ei mainita ollenkaan kaupunkien ja kaupunkiseutujen erityiskysymyksiä liikenneinfrastruktuurin toimintavarmuuden ylläpitämisessä. Kaupungeissa useiden ihmisten päivittäinen liikkuminen on riippuvaista julkisten liikennevälineiden luotettavasta liikennöinnistä. Suunnitelmasta ei selviä, millä tasolla julkista liikennettä sekä muita kestäviä liikennemuotoja, kävelyä ja pyöräilyä, on tarkoitus tarkastella hallinnonalan omassa toimintaohjelmassa.

Liikenteen osalta on niin ikään erittäin tärkeää sovittaa yhteen ilmastonmuutoksen hillinnän ja siihen sopeutumisen tavoitteiden toteuttaminen, jotta vältetään haittasopeutuminen. Rajalliset resurssit tulee ohjata sinne, missä niiden sopeutumisvaikuttavuus on suurinta, eikä sopeutumistoimet johda aiempaa suurempiin kasvihuonekaasupäästöihin.

Sopeutumisen toimien arviointiin taloudellisten vaikutusten ja ilmastomuutoksen hillinnän kannalta tulisi pääsääntöisesti sisällyttää paikkatietopohjainen analyysi, ei pelkästään kuntakohtaista rekisteritietoa. Vasta paikkaan sidottu kustannustieto antaa riittävää tarkkuutta ja läpinäkyvyyttä suunniteltujen toimenpiteiden ja erityisesti vaihtoehtoisten toimenpiteiden vaikutusten arviointiin, suhteessa mm. asukasmääriin, asukkaiden haavoittuvuuteen sosioekonomisilla muuttujilla paikkatietopohjaisesti analysoiden sekä yritystoimintaan. Vastaavat analyysit tulisi tehdä myös maaseutualueille kohdennettavien toimenpiteiden vaikuttavuuden arvioinnissa, koska resurssit ovat rajalliset ja päätöksenteossa läpinäkyvyys on tärkeää.

Rakennetun ympäristön osalta lainsäädännöstä tuleva ohjaus on erittäin tärkeä työkalu sopeutumisen edistämiseksi. Tällä hetkellä on epäselvää, millä aikataululla alueiden käyttöä ohjaava lainsäädäntö tulee uudistumaan. Valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ohjaavat tulvariskialueille rakentamista, mutta laajempi sopeutumisen näkökulma puuttuu tällä hetkellä. Toimenpide 8.1., jossa tunnustetaan sopeutumista edistävien säännösten tarve, onkin oleellinen, mutta konkretisoituu vasta kun maankäyttö- ja rakennuslain kaavoitusta koskevien pykälien uudistus etenee.

Kuntien näkökulmasta toimenpide 8.2. kaavoituksessa ja rakentamisessa tarvittavan tiedon ajantasaisuudesta ja saatavuudesta on keskeinen.

8. Näkemyksenne teemasta 'Kuivuusriskien hallinta, luonnonvarojen käyttö ja hoito, luonnon monimuotoisuus ja luontopohjaiset ratkaisut' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

On hyvä, että kuivuusriskit on nostettu aiempaa näkyvämmiin esille sopeutumissuunnitelmassa. Tietoa kuivuusjaksojen suorista ja epäsuorista vaikutuksista ei ole vielä tarpeeksi. Kuivuusriskien hallinnassa voidaan ottaa oppia tulvariskien hallinnasta, jossa on jo hyvin vakiintunutta tiedontuotantoa ja -jakamista. Tulvariskejä koskeva tieto on kuntien saatavilla ja käytettävissä, samaan kannattaa pyrkiä kuivuusriskien osalta.

Luonnon monimuotoisuuden ylläpitäminen on oleellista myös sopeutumisen näkökulmasta. Monimuotoisuutta turvaavien toimenpiteiden lähtökohtana tulee kuitenkin olla ekosysteemien ja lajien suojelutarpeet.

Luontopohjaiset ratkaisut ovat nousseet kaupunkien sopeutumissuunnittelussa viime vuosina paljon esille, mutta ne eivät vielä ole vakiintuneet käyttöön. Matkaa siihen, että luontopohjaisia ratkaisuja tarkasteltaisiin ensisijaisena vaihtoehtona, on vielä paljon. HSY on selvittänyt luontopohjaisten hulevesiratkaisujen käyttöönottoa edistäviä ja toisaalta hidastavia tekijöitä kuntatasolla. Valtakunnallisen tason ohjaus ja kannustus oli yksi luontopohjaisia ratkaisuja edistävä tekijä, samoin kuin niitä koskevan tiedon saatavuus sekä toimiva yhteistyö suunnitteluun osallistuvien tahojen kesken. KISS2030 toimenpiteen 13.1. otsikko ja kuvaus ovat jossain määrin ristiriitaisia. Hulevesioppaan päivittäminen on keskeinen toimi, mutta yksistään riittämätön. Kunnat tarvitsevat opastusta ja ohjausta laajemminkin viherrakenteen hyödyntämiseen niin sopeutumisen kuin muiden

hyötyjen, kuten monimuotoisuuden ylläpitämisen ja terveyden edistämisen näkökulmista. Luontopohjaiset ratkaisut olisi hyvä linkittää edelliseen teemaan rakennetusta ympäristöstä ja erityisesti vaikuttaa siihen, että niitä koskevaa ohjausta viedään alueidenkäyttöä ohjaavaan lainsäädäntöön.

Tavoite 13 ei sisällä seurantamittareita kaupunkiympäristön osalta, vaikka tavoitteessa on mainittu ratkaisujen vakiintuminen kaupunkien käyttöön.

9. Näkemyksenne teemasta 'Terveyden suojele ja edistäminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Terveyden suojele ja edistämisen osalta hyvinvointialueilla ja kunnilla on tärkeä rooli, mikä tulee KISS2030 ehdotuksessakin esille. Ehdotuksessa pääpaino on helteen terveyshaittojen tunnistamisessa ja niihin sopeutumisessa. Pitkäkestoisten hellejaksojen nostaminen toimenpidetasolle onkin tärkeää, sillä kuumuuteen lisääntyvät riskit nousevat suunnitelman taustaineistossa selvästi esille. Suunnitelmatekstissä voisi olla linkitys edelliseen teemaan luontopohjaisten sopeutumiskeinojen edistämisestä, mikä toisi hellehaittojen ehkäisemisen kestäväällä tavalla myös kaupunkisuunnittelun tehtäväksi.

Toimenpiteisiin valittu sanamuoto ”varautuminen” antaa ymmärtää, että hellejaksot ymmärretään suunnitelmassa poikkeuksellisina tilanteina, joiden tapahtuessa reagoidaan erillisin toimin. Suunnittelussa on kuitenkin hyvä huomioida, että kesän korkeat lämpötilat ovat tulevaisuudessa yhä tavallisempia.

Terveyden ja hyvinvoinnin osalta on kuitenkin myös muita sopeutumistarpeita, esimerkiksi infektioauteihin liittyen. Kansallisella tasolla tulisi varmistaa, että STM:n hallinnonalakohtaista sopeutumisen toimintaohjelmaa toteutetaan nykyisessä haastavassa tilanteessa, jossa hyvinvointialueiden toimintatavat ovat vielä muodostumassa.

On myös huomioitava, että terveydenhuollon ammattikuntaa koskevat haasteet, kuten hoitoon pääsyn viivästyminen ja hoitajapula, vaikuttavat osaltaan ihmisten haavoittuvuuteen myös ilmatoriskien näkökulmasta. Nämä haasteet eivät luonnollisesti ole sopeutumissuunnitelmalla ratkaistavia.

10. Näkemyksenne teemasta 'Kulttuuriperinnön ja –ympäristön suojele' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Toimenpide-ehdotukset ovat erittäin kannatettavia. Kulttuuriperinnön sopeutumisen suunnittelun osalta on löydettävissä pitkällä olevaa kehitystyötä ja työkaluja Keski-Euroopasta. Jo olemassa olevaa tietotaitoa voi mahdollisesti hyödyntää myös Suomessa.

11. Näkemyksenne teemasta 'Alue- ja kuntatason ilmatoriskien hallinta' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Alue- ja kuntatason osalta KISS2030 -ehdotuksen suurin haaste liittyy siihen, ettei tänä vuonna päivitettävä ilmastolaki tule velvoittamaan kuntia sisällyttämään ilmatoriskien arviointia ja haavoittuvuustarkastelua sekä näistä johdettua sopeutumissuunnitelmaa kunnan ilmastosuunnitelmaan. Sopeutumisen suunnittelu jää vapaaehtoiseksi, mikä voi useissa, etenkin pienemmissä kunnissa, johtaa osaoptimointiin ja siirtää sopeutumistarpeiden tarkastelun ja sitä myöten sopeutumistoimien implementoinnin pitkällekin tulevaisuuteen. Tämä on valitettavaa, sillä suuri osa sopeutumistoimista tehdään paikallistasolla. On hyvä, että lain mahdollinen avaaminen tämän osalta on viety toimenpidemuotoon.

KISS2030 -ehdotuksessa on kuitenkin erinomaisia toimenpiteitä kunta- ja aluetason sopeutumiskyvyn nostamiseksi. Ohjeille, oppaille sekä helposti käytettävissä olevalle ilmatoriskitiedolle on selkeä tarve niissä kunnissa, jotka haluavat edistää sopeutumistaan. Sopeutumisen integrointi muihin kaupunkien ja kuntien kehittämisen prosesseihin, kuten MAL-työhön, olisi erinomainen tapa kannustaa kuntia. KISS2030 -ehdotuksessa on myös selkeitä ja kannatettavia toimenpiteitä kunnille suunnattavan, sopeutumista edistävän rahoituksen hyödyntämiseksi.

12. Näkemyksenne teemasta 'Tietopohjan vahvistaminen ja tiedon jalkauttaminen' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Tiedon saatavuuteen ja käytettävyyteen liittyvät toimenpiteet ovat erittäin tärkeitä. Esimerkiksi heijastevaikutuksista ei ole vielä kovinkaan systemaattista tietoa kuntatason suunnittelussa hyödynnettäväksi. Kuten KISS2030 ehdotuksessa mainitaan, esimerkiksi Norjassa vakuutusyhtiöt ovat avanneet ilmatoriskeihin liittyvää vakuutusdataa, ja tämä tieto on parantanut päätöksentekoa. Samaan tulisi pyrkiä myös Suomessa.

Sopeutumistoimien kustannustehokkuuden, vaikuttavuuden ja oikeudenmukaisuuden arviointi on myös haastava mutta tärkeä kokonaisuus rajallisten resurssien allokoimiseksi parhaimmalla tavalla. Esimerkiksi viime vuosikymmenellä haja-asutusalueilla toteutettu sähköjohtojen maanalainen kaapelointi osoittautui varsin kustannustehottomaksi toimeksi. Sopeutumisen kustannusten osalta on toki samalla muistettava, että oikein kohdennetuilla investoinneilla voidaan välttää moninkertaiset kustannukset vahinkojen korjaamisessa.

Toimenpiteessä 19.2. puhutaan ”luonnonkatastrofeista” (Kehitetään luonnonkatastrofeihin liittyvän tiedon kokoamista ja välittämistä). Tämä olisi hyvä muuttaa muotoon ”luonnonuhkiin” tai ”katastrofiriskeihin”. Katastrofiriskien vähentämiseen tähtäävää, KISS2030 -ehdotuksessakin mainittua Sendain viitekehystä seuraava YK:n alainen virasto UNDRR on pyrkinyt pitkään ja aktiivisesti muuttamaan termistöä niin, että ymmärrettäisiin katastrofin syntyvän haavoittuvuudesta eikä luonnonilmiöstä. Sopeutumistyössä onkin ensiarvoisen tärkeää tehdä työtä nimenomaan haavoittuvuuden vähentämiseksi.

13. Näkemyksenne teemasta 'Viestintä ja vuorovaikutus' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Ilmasto-opas on vakiintunut tärkeäksi kanavaksi luotettavalle ja ajantasaiselle ilmastotiedolle. On tärkeää, että esimerkiksi kunnan sopeutumissuunnittelussa tarvittavaa tietoa löytyy kootusti yhdestä paikasta.

Viestintä ja vuorovaikutus -teemassa korostuu kuitenkin yksisuuntainen tiedonvälitys ministeriöiltä ja tutkimuslaitoksilta tiedon käyttäjien suuntaan. Tässä teemassa olisi hyvä ottaa esille myös aktiivinen vuorovaikutus eri sopeutumistoimijoiden välillä.

14. Näkemyksenne teemasta 'Kansainvälinen yhteistyö' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

-

15. Näkemyksenne teemasta 'Sopeutumisen seuranta ja arviointi' ja siihen sisältyvistä tavoitteista ja toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Kuten suunnitelmaehdotuksessa todetaan, sopeutumistoimien vaikuttavuutta on vaikea todentaa. Prosessi- ja tulosmittareiden laatiminen on huomattavasti vaikuttavuusmittareita helpompaa. KISS2030 -ehdotuksen tavoitteille on ansiokkaasti esitetty eri muotoisia seurantamittareita.

Kansallinen sopeutumissuunnitelman seurantaryhmä on ollut HSY:n näkökulmasta erittäin tärkeä tiedonvaihdon foorumi ja HSY osallistuu mielellään jatkossakin seurantaryhmän koostamiin raportointeihin.

16. Näkemyksenne luvun 2.5.13 lisäselvitystä vaativista toimenpiteistä oman toimialanne tai toimintanne näkökulmasta?

Lisäselvityksiä edellyttävien aihekokonaisuuksien kirjo ja laajuus osoittaa, miten monimuotoinen kysymys sopeutumisen suunnittelu on. On tärkeää, että kansallisessa sopeutumissuunnitelmassa säilyy mahdollisuus reagointiin uuden tiedon myötä.

17. Miten arvioisitte suunnitelman toimenpiteiden vastuuttamista? Mahdolliset toimenpidekohtaiset ehdotuksenne toteuttajien lisäämiseksi tai poistamiseksi?

-

18. Millaisena näette oman organisaationne tai edustamanne tahon roolin sopeutumissuunnitelman tavoitteiden ja toimenpiteiden toteuttamisessa?

HSY seuraa jatkuvasti erilaisia toimintaympäristön muutoksia, millä on voi olla vaikutusta HSY:n tuottamiin ympäristöpalveluihin. Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa erityisesti vesihuollon

toimintaan. HSY tuottaa myös tietoa pääkaupunkiseudun kaupungeille muun muassa sopeutumiseen liittyen. Ketterä sopeutumiseen liittyvän tiedon vaihto kansallisten toimijoiden sekä tutkimuslaitosten kanssa on äärimmäisen tärkeää tässä työssä onnistumiseksi.

19. Tarkemmat huomiot vaikutustenarvioinnista (Luku 2.6)

-

20. Muut huomiot suunnitelmaluonnoksesta.

Kiitämme siitä, että suunnitelmaluonnos on lausuntokierroksella.

Jatkossa pyydämme kiinnittämään entistä enemmän huomiota toiminnallisten kaupunkiseutujen sopeutumista edistävien toimien tunnistamiseen ja hahmottamiseen yhteistyössä kaupunkiseutujen, kaupunkien ja kuntayhtymien edustajien kanssa, koska väestöstä ja työpaikoista pääosa sijoittuu toiminnallisille kaupunkiseuduille ja näiden alueiden sopeutumisen edistäminen edistää myös koko maan talouden kykyä tukea sopeutumisessa haja-asutusalueita.

Parry Maaria
Helsingin seudun ympäristöpalvelut - kuntayhtymä HSY